

בהתאם לתקנות החדשות של החברה, בעלי מניות היסוד שלה מהווים הנהלה מורחבת של החברה; מרבית בעלי מניות היסוד בחברה הם כאמור בעלי תפקידים בכירים במשטרה, ביניהם חשב המשטרה וראש אגף אפסנאות. בעלי תפקידים אלה מייצגים לעתים את המשטרה בקשריה עם החברה ואף חותמים בשמה על הסכמים עם החברה. מבנה זה של הנהלת החברה, הנהגית מתמיכת המעביד של עמיתיה, יוצר מצב של ניגוד אינטרסים מובהק ואפשרות של מתן הטבות יתר לחברה מתקציב המדינה. מצב זה גם כא לירי ביטוי בהעברת נכסים של המשטרה ללא תמורה לירי החברה.

לגבי ניהול נכסי דלא ניידו של החברה בבית המרגוע בנעורים, בראש הנקרה ובהר כנען בצפת, הועלו על ידי הביקורת ליקויים חמורים: לא הומצאו לביקורת מסמכים, המבססים את טענת החברה, שחלק מהמכנים בנעורים שייכים לחברה; החברה השכירה את בית המרגוע בראש הנקרה בשנת 1972 לחברה העוסקת בפעולות נופש. לאחר 5 שנים קבלה החברה בחזרה את בית המרגוע, כאשר המכנים והציוד שבו היו כמצב בלתי תקין. אולם החברה לא דרשה כל פיצוי על שיפוץ ושיקום המכנים. יתרה מזו, החברה שילמה פיצוי תמורת פינוי השטח; בשנת 1966 קבלה החברה מהמשטרה את בית המרגוע לשוטרים בהר כנען בצפת ובשנת 1979 מכרה החברה את הנכס למשרד הבטחון. בחברה לא נמצאו מסמכים המעידים על תשלום כל שהוא למשטרה בגין הזכויות בנכס. לא היתה בידי החברה האפשרות לתת לליקויים האמורים הסבר של ממש, כיוון שלא היו ברשותה מסמכים ותחשיבים על השמעות בחברה מנכסים אלה. תיקים שהועברו ממב"ן יפו, לארכיב של המטה הארצי, נעלמו ולא נתגלו עד לחתימת דו"ח זה.

על החברה להסדיר את נושא הבעלות על הנכסים שבירה כדי שתהיה בידה הוכחה, כי אמנם רכשה אותם במימונה, והזכויות, שמימשה מהם, הן לגיטימיות.

ממצאי דו"ח זה הועברו לידיעת המשטרה ביום 24.12.84 לקבלת תגובה ובייחוד בנוגע לקשרים בין המשטרה ובין החברה. עדיון לא נתקבלה כל תגובה והדו"ח נחתם בלעדיה.

ממצאי מעקב

הטיפול בעבריינות נוער

דו"ח שנתי 32, עמ' 420

ממצאי ביקורת מעקב שנערכה בנובמבר 1984.

ארגון ונהלים

1. תפקידי המדור לעבריינות נוער לא הוגדרו במסגרת הנחיות של המטה הארצי - אגף החקירות. על תפקידיו ניתן ללמוד מתוך חוברת הסברה בנושא "המשטרה ועבריינות הנוער" אשר פורסמה על ידו ב-1978. לדעת הביקורת, יש להגדיר את התפקידים של המדור על שלוחותיו במסגרת הנחיות והוראות מחייבות של המטה הארצי; זאת כדי לקבוע את דפוסי הפעולה של המדור וקשרי עבודתו עם יחידות אחרות במשטרה.

טרם הושלמה הכנת ההגדרות כדרוש.

2. תכנית העבודה של המדור לשנת 1981 כוללת נושאים בתחומי ההדרכה, הבקרה והמחקר.

(א) גמר המבצע להסמכתם של עובדי הנוער הוצב בשנה זו כיעד חשוב בתכנית, והוא הושג בחלקו. המשטרה גם מגבשת מקצוע משטרתי חדש - עובד נוער - שיתמזגו בו תחומי הפעולה של חקירות, פקחות ומניעה. תכנית הכשרה זו היא בשלבי הכנה סופיים.

המדור גיבש את המקצוע של עובד נוער כמתוכנן, והוא מכשיר, כוחן ומסמך שוטרים למקצוע זה. טרם הסתיימה הסמכת כל השוטרים: מבין 196 עובדי נוער, המועסקים בפועל בתפקיד זה, 154 הם מוסמכים.

(ב) בתחום פעולתו של קצין הבקרה במדור תוכנו בדיקות בנושאים שונים ביחידות. הביקורת העלתה, שלא בוצעו רוב הבדיקות שתוכננו, ואלו שנערכו, התמקדו בעיקר בענייני כוח אדם. לדעת הביקורת, על קצין הבקרה להקדיש תשומת לב גם לתיקי חקירה כדי ללמוד מהם על הליכי הטיפול בנוער.

בשנת 1983 הורחבו תחומי הבדיקות והתייחסו לפעולות של יחידות המשטרה בתחומי מניעה ופיקוח: כן נבדקו תיקי חקירות: יחסי היחידות עם הרשויות השונות: וענייני כוח אדם. עם זאת לא הוקדשו הבדיקות מספר ניכר מיחידות המשטרה, המטפלות בעבריינות נוער: מבין 44 יחידות אלה, 15 לא בוקרו כלל על ידי המדור במהלך השנה.

בשנת 1984 לא פעל כלל קצין בקרה במדור, על כן נערכו בשנה זו בקורות בודדות בלבד: מהן כאלה שעסקו אך ורק בענייני כוח אדם.

כוח אדם

איתורם וחקירתם הראשונה של נערים הנחשדים בעבריינות נעשים לעתים על ידי שוטרים, שלא הוכשרו ולא הוסמכו לעסוק בכך, ובאותם מקרים סיים השוטר את הטיפול – בלא שהעביר את הטיפול ואף לא מידע על כך – לחוקרי הנוער.

בבדיקה ביחידות: מרחב ירושלים, מרחב יפו ותחנת כפר סבא (להלן – היחידות שנבדקו) – לא נמצא שחוקר הנוער לא שותף בטיפול או לא קיבל מידע על כך.

הליכי חקירה

מדיניות המטה הארצי בנוגע לפתיחת תיקים פליליים לקטינים קובעת, כי יש לנקוט הליך אי-תביעה בעיקר כשמתברר, כי זו עבירה ראשונה לקטין. הנתונים על מספר התיקים הפליליים הנפתחים בהשוואה למספר המקרים המסתיימים באי-תביעה, מראים, כי יחידות השדה עדיין אינן פועלות על פי המדיניות של המטה הארצי. בשנת 1980 ננקטו 2,177 הליכי אי-תביעה כלפי קטינים לעומת 14,622 תיקים שנפתחו.

לקבלת ההחלטה על פתיחת תיק פלילי לנוער או על סיום הליך באי-תביעה, כפי שגם נקבע בהנחיות של המדור, נודעת חשיבות רבה לקבלת נתונים על רישום פלילי קודם מהמחשב. ב-42 תיקים מבין 200 שנבדקו באופן מדגמי לא נמצא מסמך המעיד על כך שנערכה בדיקת רישום פלילי קודם. ב-18 תיקים אחרים נפתח תיק פלילי, למרות שעל פי דו"ח המחשב לא היה לנוער רישום פלילי קודם במשטרה ולא נמצא תיעוד, כי החוקר נתרשם, כי יתר התנאים לנקיטת הליך אי-תביעה אינם מתמלאים.

עלה מספר הליכי אי-תביעה: בשנת 1983 ננקטו על פי נתוני מדור עבריינות נוער, 5,902 הליכי אי-תביעה כלפי קטינים לעומת 12,136 תיקים שנפתחו (48%). במחצית הראשונה של 1984 ננקטו 2,996 הליכי אי-תביעה לעומת 5,581 תיקים שנפתחו (51%).

בדיקה מדגמית של 55 תיקים פליליים העלתה כי ב-9 תיקים לא נמצא מסמך המעיד על כך שנערכה בדיקת רישום פלילי קודם: ב-9 תיקים אחרים נפתח תיק פלילי, למרות שעל פי דו"ח המחשב לא היה לנוער רישום פלילי קודם במשטרה ולא נמצא תיעוד, כי החוקר התרשם, שיתר התנאים לנקיטת הליך אי-תביעה אינם מתמלאים.

החליט חוקר לנקוט הליך של אי-תביעה, עליו לרשום את פרטי הקטין בכרטיס, האמורה להיות מנוהלת בתחנה. בכל תחנות המשטרה שנבדקו מנוהלת כרטיס כזאת. לדעת הביקורת, יש לבדוק אפשרות של העברת מידע מתחנה לתחנה, כדי שבעת חקירת קטין ניתן יהיה לברר, אם אין רישום קודם בתחנה אחרת.

הליקוי לא תוקן ביחידות שנבדקו.

בהוראות, הכלולות בפקודות הקבע, נאמר, כי קטין, החשוד בעבירה, ייחקר במידת האפשר בנוכחות הורה או אפוטרופוס.

הביקורת העלתה, שהזימון לחקירה מופנה לרוב ישירות אל הקטין ולא באמצעות הוריו או בני משפחתו. נדירים המקרים, שההורים, יחד עם הקטין, מוזמנים לתחנת המשטרה. בבדיקת 200 התיקים שבמדגם לא נמצא באף תיק תיעוד על נוכחות הורים בעת החקירה.

בתחנת כפר סבא מופנה הזימון לחקירה, דרך הדואר, ישירות אל הקטין; לעיתים מצויין בהזמנה, כי על הורה אחד להתלוות לקטין. במרחבים ירושלים ויפו נוהגים למסור את ההזמנה לידי משפחת הקטין.

באף תיק לא נמצא תיעוד על נוכחות הורים בעת החקירה ולא נמצאה הנמקה לסיבת אי נוכחות הורים.

הליכי מעצר

חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, קובע, כי ממונה על תחנת משטרה שהובא אליו קטין שנעצר, יודיע על כך בהקדם האפשרי לאחד מהורי הקטין או לאדם אחר הקרוב אליו. מ-200 תיקים, שנבדקו על ידי הביקורת, נגעו 67 למעצר עבריינים קטינים. לגבי 14 מהקטינים לא נמסרה הודעה לבני המשפחה.

ביחידות שנבדקו לא נשנה הליקוי.

בתחנות שנבדקו אין מבנה או ביתן נפרד, המשמש בית מעצר לעבריינים קטינים, כדי להפריד קטינים ממבוגרים כנדרש בחוק. תאי המעצר, ששוהים בהם הקטינים, סמוכים לאלה, שכלואים בהם מבוגרים.

בתחנת כפר סבא הוכנסו שני קטינים שנעצרו עד תום ההליכים המשפטיים, לאגף המיועד למבוגרים, אם כי לתא נפרד.

הודעה לשירות מבחן

חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, קובע, שאם העלתה החקירה, כי יש יסוד להעמדתו של קטין לדין, על המשטרה להודיע על כך מיד לקצין המבחן במשרד העבודה והרווחה. בדרך כלל קיימת הקפדה על הפניית קטינים לשירות המבחן לנוער. עם זאת, היו מקרים שההפנייה הייתה באיחור של למעלה מחודש, ואף שלושה חדשים, שהוא איחור בלתי סביר.

ביחידות שנבדקו לא נמצאו איחורים כאלה.

בפקודות הקבע נאמר, כי לפני קבלת החלטה על טיפול בתיק יש להמתין תקופה של עד ששה שבועות ממשלוח ההפנייה לקצין המבחן ועד לקבלת חוות דעתו. לגבי 59 קטינים מבין 164, שהיו במדגם ואשר הופנו לשירות המבחן, לא המתינה המשטרה פרק זמן כנדרש, אלא פעלה על דעת עצמה: היו מקרים, שסגרה את התיק; והיו מקרים, שהגישה כתב אישום.

ביחידות שנבדקו לא נמצא ליקוי זה.

הנחיות מחלקת החקירות המשלימות את הוראות פקודות הקבע של המשטרה, קובעות, כי הודעה על מעצר קטין יש למסור גם לקצין המבחן לנוער שבאזור מגוריו, ובהעדרו, לקצין המבחן המחוזי לנוער. 67 תיקים מבין ה-200 שנבדקו נגעו לקטינים שנעצרו. לא נמצא בהם מסמך על מתן הודעה לקצין מבחן. המשטרה הסבירה, כי לעיתים נמסרה הודעה כזאת בטלפון. בעקבות הביקורת הודיעה המשטרה למשרד מבקר המדינה, כי תקפיד על מסירת הודעה בכתב לקצין המבחן.

הליקוי לא תוקן ביחידות שנבדקו: לא נמצא תיעוד על מתן הודעה לקצין מבחן.

אם כי חל שיפור בפעילות המדור והיחידות, עדיין נותרו ליקויים שטרם תוקנו כגון: פיקוח מדור עבריינות נוער על היחידות: העברת מידע בדבר רישום קודם של קטין מתחנה לתחנה: זימון הורים לחקירת הקטין; הודעה לקציני המבחן בדבר מעצר קטינים.